

context socio-politic.

După 1977 în destule județe s-au constituit nuclee de investigații, proiectare, execuție care au desfășurat o lăudabilă activitate de restaurare și punere în valoare a patrimoniului local.

Activitatea Direcției este urmărită direct de Comisia Națională prin Comitetul Director care se întrunește săptămânal, analizând toate problemele apărute și stabilind soluții în raport de nivelul de competență și complexitate a fiecărei probleme în parte.

Compartimentele ce constituie Direcția (avizare-inspecție, evidență-documentare, relații științifice și financiar-contabilitate) pregătesc și prezintă Comitetului Director, Secțiunilor de specialitate sau Comisiei Naționale materialele necesare pe marginea problemelor apărute, duc la

îndeplinire și urmăresc realizarea hotărârilor luate, fie ele la nivelul general al politicii în domeniul monumentelor, fie la nivelul soluțiilor tehnice sau financiare.

Paralel cu perfecționarea organizatorică a Centralei, o problemă-cheie o reprezintă structurile operative prezente în teritoriu. Astfel, este necesară dotarea Comisiilor Teritoriale cu nuclee operative care să preia rolul unor secretariate tehnice și să mențină legătura cu unitățile structurale la nivel de județe. Este vorba de specialiști răspunzători de monumente (arhitecți, istorici, istorici de artă, arheologi) din Oficiile Județene ale Patrimoniului Cultural organizate în baza fostei Legi a Patrimoniului nr.63/1974, care să fie capacitate de CNMASI pri organul său operativ. Separat de această structură cu funcție de evidență

și control, CNMASI încurajază constituirea și dezvoltarea în teritoriu a unor unități de investigații, proiectare și execuție. Asemenea unități (agreate ori atestate) pot funcționa de sine stătător sau în cadrul unităților complexe, acolo unde există sau pot fi concentrate cadre tehnice cu experiență în domeniu, acolo unde se dispune sau poate fi procurată dotarea de specialitate (laboratoare, institute de cercetare și proiectare, întreprize de construcții - montaj etc.).

Nu se exclude posibilitatea ca însăși DMSI să-și cinstuie o unitate pilot de investigații, proiectare, execuție pentru a influența pozitiv dezvoltarea activității de proiectare, restaurare și punere în valoare a Patrimoniului monumental - parte a avuției naționale.

**PETER DERER
AUREL BOTEZ**

Activitatea CNMASI, DMSI

(februarie - iunie 1990)

Renăscute prin stăruința unui grup de inițiativă reunind personalități binecunoscute în lupta pentru apărarea monumentelor istorice, între care prof.dr.Grigore Ionescu, dr.Radu Popa, prof.dr. arh. Aurelian Trișcu, prof.dr.arh. Peter Derer, dr.arh.Eugenia Greceanu, și beneficiind de sprijinul neprecupețit al domnului Andrei Pleșu, ministrul Culturii, - Comisia Națională a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice au purces la lucru pe temeiul decretului lege din 5 februarie 1990 în primăvara Revoluției Române.

Prima preocupare a fost, cum era și firesc, de organizare și făurire a cadrului normal de acțiune după treisprezece ani de interdicție și luptă clandestină împotriva crimelor culturale ale totalitarismului. Constituită ad-hoc, din specialiști în domeniul arhitecturii, istoriei artelor, restaurării și conservării, picturii, sculpturii, istoriei și arheologiei, sociologiei, etnografiei, din personalități ale vieții culturale

românești, Comisia Națională și-a alcătuit un program de activitate lunară atît în plen cît și în secțiunile sale pe domenii.

Sub conducerea doamnei dr. arh.Eugenia Greceanu a fost elaborat proiectul Legii Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice înaintat, într-o primă formă Consiliul Provizoriu de Uniune Națională la 5 mai 1990. Simultan, în redacția principală a doamnelor arh.Sanda Ignat, Liana Bilciurescu și a domnului dr.Radu Popa a fost definitivat Regulamentul de funcționare al Comisiei Naționale și Direcției Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice. Discuțiile în mai multe ședințe plenare ale Comisiei Naționale, Legea și regulamentul de funcționare sînt astăzi definitive în acord cu reglementările forurilor mondiale și cu legislațiile naționale cele mai eficiente în domeniul protejării, conservării și restaurării monumentelor istorice. Cuprinzînd în același act normativ studierea, inven-

țarierea, repertorierea, clasarea, apărarea, reabilitarea și valorificarea monumentelor, ansamblurilor și siturilor istorico-arheologice și etnografice, legea introduce pentru prima dată în România protejarea zestrei monumentale a primei jumătăți a secolului al XX-lea, cu deosebire a urbanisticii și arhitecturii industriale.

Corespunzător idealurilor noii democrații românești - a oricărei democrații reale - în organizarea și funcționarea organismelor proteguitoare ale monumentelor istorice, principiul descentralizării și separației atribuțiilor a fost cu precădere susținut. Comisia Națională, neretrănită, a suscitât constituirea pînă acum a comisiilor teritoriale de la Iași (Moldova), Cluj (Transilvania occidentală), Sibiu (Transilvania orientală), Timișoara (Banat - Crișana), Constanța (Dobrogea), în zilele ce vor să vină urmînd alcătuirea celor de la Craiova (Oltenia) și Tirgoviște (Muntenia). Comisiile teritoriale, compuse

din specialiști și animatori ai conservării, restaurării și punerii în valoare a monumentelor din județele provinciilor istorice, vor prelua treptat atribuțiile Comisiei Naționale, fiind ca și aceasta organisme independente față de puterea de stat, neretriuite și ale căror decizii sînt obligatorii în domeniul lor de competență.

De la 2 aprilie 1990 și-a început activitatea și Direcția Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice, instituție autonomă, finanțată din bugetul statului aprobat de Parlament și menită să ducă la îndeplinire programul Comisiei Naționale.

Conform decretului de înființare, Direcția Monumentelor Istorice s-a străduit mai întîi să recupereze averea mișcătoare și nemiscătoare a organismelor care au precedat-o - Comisiunea Monumentelor Istorice (1892-1947), Direcția Monumentelor Istorice (1959-1974), Direcția Patrimoniului Cultural (1974-1977) - avere jefuită, înstrăinată sau pe veci risipită. Pînă astăzi, după mai bine de trei luni de eforturi, Comisia Națională și Direcția Monumentelor au putut reîntra în mare parte din încăperile vechiului ei sediu și proprietății sale, casa, monument istoric, poetului Iancu Văcărescu, din str. Ienăchiș Văcărescu, nr.16, spre poalele dealului Mitropoliei. Doar la un etaj al corpului construit odată cu restaurarea făcută de Direcție în anul 1966 mai stăruie, stînjenitoare, Asociația oamenilor de muzică.

De la Casa Presei Libere au început a fi aduse și instalate arhiva, fototeca și biblioteca Direcției. Cît privește zestrea științifică a Comisiunii Monumentelor Istorice, excepție făcînd o parte din arhivă, cele mai multe din clișeele pe sticlă și inventarul rezultat din săpături și alte cercetări de arheologie medievală continuă să se afle la Muzeul de Artă, iar dintre documente la Arhivele Statului - filiala municipiului București.

De la Muzeul de Istorie al României a fost readusă la Direcția Monumentelor Secția de aerofotografie și evidența a siturilor cu întregul ei inventar, deschizîndu-se astfel calea unei modernizări a metodelor de depistare și relevare expeditivă a monumentelor istorice.

Cele mai multe dintre bunurile mobile (autovehiculele între ele) și instru-

mentele Comisiei Naționale și Direcției Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice pot fi considerate fie pierdute, fie casate din cauza vechimii sau degradării în minile străinilor. Noi investiții vor fi trebuitoare pentru refacerea și înlocuirea pierdelor.

Concepută drept un instrument operativ Direcția și-a îndreptat efortul spre pregătirea dosarelor de conservare, restaurare sau orice intervenție asupra monumentelor în vederea avizării de către Comisia Națională în ședințe plene sau de Comitetul Director al Comisiei și Direcției, în intervalul dintre aceste ședințe.

Prin referenții de specialitate - arhitecți, istorici, arheologi, istorici de artă, restauratori, etnografi - s-au cercetat numeroase județe ale țării, cu o mai îndelungată zăbavă pînă astăzi Clujul (arh. Marinela Daia), Ilfovul și Bucureștii (arh. Sanda Ignat, dr. Cezara Mucenic), Brașovul (arh. Marina Iliescu, arh. Aurel Botez), Vîlcea (arh. Liviu Brătuleanu, Daniela Marcu), Suceava (arh. Andrei Hariton, arh. Gh. Sion), Iași (S. Iosipescu, arh. M. Daia), Vrancea (Raluca Verussi, arh. A. Hariton, S. Iosipescu), Galați (arh. A. Hariton, R. Verussi, S. Iosipescu), Tulcea (arh. Dan Nicolae, R. Verussi, S. Iosipescu), Buzău (Doina Măndru, arh. E. Atanasiu) etc. Cercetări de arheologie medievală au fost întreprinse de dr. Gheorghe Cantacuzino la Rîmeți (Alba), de dr. Radu Popa și Daniela Marcu la cetatea Feldioarei. Nu mai puțin însemnate pentru cunoașterea reală a monumentelor, ansamblurilor și siturilor, spre rezolvarea judicioasă a cazurilor semnificate mai pe întreg teritoriul, sînt investigațiile în fondurile de publicații, cărți și periodice, manuscrise și în arhive întreprinse cu precădere de specialiștii sectorului de documentare.

Grație conjugatului efort al departamentelor de avizare, control, evidență și documentare, al Comisiilor teritoriale acțiunea de cercetare, proiectare, conservare, restaurare și reabilitare a unor monumente, ansambluri și situri a început a fi materializată. Prin expertii financiari ai Direcției Monumentelor Istorice (ec. Vasile Roșu și colaboratorii) instituțiile județene specializate au purces la lucru, fondurile totale acreditate de la bugetul statului cifrîndu-se anul ace-

sta la 27 de milioane lei. Acestea li se adaugă sumele foarte inegale, uneori semnificative pentru mentalitățile existente față de monumente, puse la dispoziție de administrațiile județene.

De bună seamă chestiunea esențială este a competențelor locale capabile să transpună în practică programul de salvare din acest an. După treisprezece ani de suprimare, recuperarea vechilor specialiști, a constructorilor, meșterilor pietrari, zidari, lemnari, fierari - pe care fosta Direcție a Monumentelor Istorice îi formase de-a lungul a mulți ani și a multor șantieri - este o problemă dificilă. Va mai trece o vreme pînă cînd, de la mijloacele modeste de acum, se va atinge stadiul de odinioară și acela cu totul insuficient, în fața nevoilor coplesitoare ale monumentelor românești.

În domeniul relațiilor externe corespundența substanțială, menită să racordeze din nou acțiunea noastră pentru monumente, ansambluri și situri istorice fluxului general european, organismelor UNESCO - ICOMOS și ICCROM - a fost asigurată grație biroului de relații externe (Radu Greceanu). Comisia Națională și Direcția Monumentelor Istorice, prin dr. Radu Popa, arh. dr. Peter Derer, prof. dr. Aurelian Trișcu, Sergiu Iosipescu, arh. Aurel Botez, arh. Andrei Hariton, dr. Cezara Mucenic, Radu Greceanu, Raluca Verussi și alții au stabilit numeroase contacte cu organizații și specialiști din străinătate, precum reprezentanții organismelor oficiale pentru conservarea și restaurarea monumentelor istorice din Franța, Anglia, Canada, Germania, ai apreciatei reviste "Monuments Historiques" (Franța); România a fost reprezentată la sesiunea Consiliului European de la Innsbruck (iunie 1990).

Multe dintre aceste relații, bogate în promisiuni mirifice, rămîn să se traducă în realități palpabile. Pînă astăzi este vrednic de menționat gestul mărinos al colegilor francezi de a fi oferit Direcției Monumentelor Istorice o presă de tipărit electronică - încă inutilizabilă din cauza lipsei benzilor de imprimat, deopotrivă cu acel al statului italian căruia îi datorăm mașinile de scris și de calculat ale Direcției.

Diracția Monumentelor Istorice a sprijinit cu filme, diapozitive, planuri originale de restaurare, organizarea

în capitala Franței, la Hotel Sully - sediul cunoscutei Caisse des Monuments Historiques - a unei expoziții consacrate României.

Fără nici o îndoială însă în munca zilnică pentru apărarea patrimoniului monumental al țării prioritare sînt rezistența în fața varilor presiuni ale unui avînt constructiv sau distructiv cu motivații deopotrivă factice, și inventarierea monumentelor, ansamblurilor și siturilor istorico - arheologice spre o cît mai grabnică protejare a lor printr-un act legislativ.

În primul caz colaborarea cu Comisia Națională pentru Urbanistică și Amenajarea Teritoriului, cu reprezentanții săi locali, și-a dovedit din plin utilitatea. Au putut fi denunțate primele unei continuări prin inerție a demolărilor, intervențiilor neautorizate în rezervații arhitecturale, în zonele de protecție ale unor monumente și situri sau chiar direct asupra acestora în

virtutea unor perimate idei de sistematizare sau urbanizare.

În cel de-al doilea caz departamentul de evidență al Direcției Monumentelor Istorice a beneficiat de sprijinul arhitecților, arheologilor, istoricilor și istoricilor de artă, etnografilor și restauratorilor din județe, de la muzeele județene, pentru actualizarea și completarea listei monumentelor, ansamblurilor și siturilor. În acest sens un util schimb de experiență și o coordonare a muncii s-a făcut și cu colegii de la Chișinău prin arhitectul Aurelian Boțez.

Sub ambele unghiuri de vedere, al apărării și evidenței monumentelor, un rol esențial îl are modificarea mentalităților, acordarea astfel unei șanse trecutului pentru a oferi generațiilor prezente și viitoare întreaga sa bogăție de valori estetice și etice, materiale și spirituale. Este, într-o aprecieabilă măsură, pentru educația

științifică și valorificarea cercetărilor, rodul publicațiilor - "Revista Monumentelor Istorice" și "Buletinul Comisiei Naționale a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice" - continuatoare ale celor editate de Comisiunea Monumentelor Istorice. Nu lipsită de importanță este educarea și popularizarea prin radio și televiziune, prin presă și conferințe publice.

Alături de declarațiile de principii, exemplificările, cunoașterea cazurilor fiecărui monument, sat și oraș, situs arheologic, etnografic sînt stringent necesare.

Activitatea Comisiei Naționale și a Direcției Monumentelor Istorice este o permanentă luptă în care orice înfrîngere, cît de mărunț, este ireparabilă și fiece victorie, aparent chiar și neînsemnată, este o cheazășie pentru civilizația românească de mîine.

Sergiu IOSIPESCU